

Філатов Сергій Валентинович,

*кандидат технічних наук, доцент кафедри
загальнотехнічних дисциплін та професійного навчання
Криворізького державного педагогічного університету*

Радченко Ігор Станіславович,

*магістр кафедри загальнотехнічних дисциплін та
професійного навчання Криворізького державного
педагогічного університету*

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ПРОБЛЕМНОГО
НАВЧАННЯ**

В довідниковій літературі термін «педагогічна умова» визначено як певну обставину чи обстановку, яка впливає (прискорює чи гальмує) на формування та розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості. Аналіз теорії і практики вищої школи дозволяє сформулювати гіпотезу дослідження формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання засобами проблемного навчання забезпечується наступними педагогічними умовами:

- реалізація суб'єктно-діяльнісного підходу;
- в методиці викладання дисципліни використовується алгоритм проблемної ситуації, проблемні методи та прийоми;
- адаптація традиційних форм організації навчального процесу до проблемного навчання.

Першою педагогічною умовою формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання засобами проблемного навчання ми називаємо реалізацію суб'єктно - діяльнісного підходу.

Студент-першокурсник (як, і будь-яка інша людина, яка попала в нову ситуацію) починає свою студентське життя з використання для вирішення

нових навчальних задач старі, перевірені часом шкільні способи навчальної діяльності, при чому використовує їх, скоріш за все, механічно, оскільки слабо пізнає реальну ситуацію професійного розвитку в фактично його не приймає, тобто воно не є керівництвом до дії.

В ході реалізації шкільного досвіду студент зіштовхується з визначеними труднощами і досягає відносно невисоких навчальних результатів шляхом високої напруги своїх енергетичних можливостей. Саме низька результативність навчання при високих енерговитратах заставляє його задуматися про правильність, адекватність визначених їм способів навчання і в кінцевому рахунку, спонукає до пошуку нових способів навчальної діяльності, відповідних потреб вищої школи. Усвідомлення такої необхідності приходить до студента в кінці першого, початку другого року навчання. Цей момент слід рахувати критичним, так як він пов'язаний з прийняттям студентів конкретної ситуації професійного розвитку і початком нового етапу становлення професіоналу [2, с.79].

Подолання шкільної ідентичності ускладнюється із за відсутності у студента адекватної Я-концепції, реальних уявлень про життя і діяльність студентства. До кінця другого курсу у студентів накопичується «критична маса» досвіду студентського життя, що дозволяє йому остаточно подолати шкільну ідентичність і відчутти себе студентом. Для подолання кризи, пов'язаною з виробленням у студента нових способів діяльності, необхідно створити умови, які сприяють більш швидкому і успішному їх формуванню.

Для цього доцільно організувати навчальний процес з використанням методів проблемного навчання, так як ведучою метою проблемного підходу є саме формування уявлень про способи організації дослідної діяльності в рамках рішення теоретичних навчальних проблем.

Тобто студенти по засобам такої організації навчання отримають методологічну основу, яка в свою чергу дозволить більш ефективно вирішити проблеми вироблення нових способів дій. Тим самим можливо підвищить не

тільки мотиваційний фон, але і академічні результати, при найменших психологічних і фізичних витратах.

При визначенні другої педагогічної умови формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання засобами проблемного навчання – ми розробили алгоритм, який має назву: алгоритму проблемної ситуації, проблемні методи та прийоми, який включає п'ять етапів проблемної ситуації.

Пошуковий етап – включає в себе виокремлення з учбового матеріалу питань, які є основою проблемної ситуації.

Аналітичний етап – це аналіз того, на основі яких фактичних знань студентів повинна виникнути проблемна ситуація.

Підготовчий етап – заключається в формуванні противоріч.

Визначаючий етап – складається з діагностики можливої оцінки створеної ситуації студентами.

Організаційно-вирішальний етап – визначає можливі шляхи вирішення противоріч і його безпосереднє вирішення.

На заключному етапі визначають, яким чином на заняттях слід проводити аналіз ситуації, виявляти причини виникнення противоріч, розкривати механізм його виявлення, робити узагальнення і практичні висновки. Не менш важливе значення має структурування і обробка змісту учбового матеріалу [1].

Реалізація третьої педагогічної умови – адаптація традиційних форм організації навчального процесу до проблемного навчання передбачає застосування міркувального, діалогічного, евристичного та дослідницького методів.

Метою міркувального методу є постановка і вирішення цілісної проблеми. Прийоми реалізації міркувального методу: система риторичних питань проблемного характеру; інформаційні питання (тобто такі питання, відповідаючи на які потрібно відтворити уже відоме значення); доказове викладання викладача; рішення зворотніх задач на застосування знань не тільки

в типовій ситуації, але й в декілька зміній (тобто в якій змінюється не більш одне з вихідних даних).

Метою наступного методу проблемного навчання - діалогічного - є залучення студентів до вирішення проблеми, активізація, підвищення пізнавального інтересу. Прийоми реалізації діалогічного методу: на питання проблемного характеру викладач дає відповіді сам, на питання з елементами відомого знання відповідають студенти, змінивши тим самим форму лекційного викладачу на форму евристичної бесіди; після завершення вирішення проблеми викладач за бажанням повторить рішення в формі проблемного викладання; зміст учбового матеріалу, при використанні даного методу, потребує уже значного перелаштування і ведення великої кількості доповнювальних елементів; проблемних і інформаційних питань, невеликих завдань на спостереження, зіставлення, виконання дій по зразкам, формування висновків [3].

Метою наступного - евристичного методу є створення умов для формування високого рівня пізнавальної самостійності. Прийоми реалізації евристичного методу: якщо при реалізації діалогічного методу переважала, система керівних питань, складаючи інструкцію, то в реалізації евристичного метода домінуючою становиться система пізнавальних задач і завдань. За постановкою цих задач слідує вже не інструкція до їх виконання, яка є направляючими питаннями і вказівками, а система спонукаючих питань, не маючих вказівок до дій.

Інший метод проблемного навчання - дослідницький метод. Сутність цього методу полягає в тому, що викладач конструює методичну систему проблем і проблемних задач, адаптує її до конкретної ситуації учбового процесу, представляє студентам, тим самим керуючи їх учбовою діяльністю, а студенти, вирішуючи проблеми, поступово засвоюють їх методи пізнання.

Прийоми: в випадку використання дослідницького методу, питання ставляться в кінці етапу, після того як більшість студентів з вирішенням під проблеми справилися. Для таких студентів повторне рішення під проблеми на

рівні евристичного методу є засобом самоперевірки і самоконтролю, для студентів ж з більш низьким рівнем знань, це буде вирішення під проблеми на більш доступних для нього рівні.

Таким чином, означені педагогічні умови є взаємозалежними й взаємодоповнюють одна одну. Очікуваним результатом взаємодії визначених нами педагогічних умов є позитивна динаміка у зміні рівнів сформованості професійної компетентності у майбутніх педагогів професійного навчання засобами проблемного навчання.

Список використаної літератури

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

2. Каткова Т. І. Компетентний випускник – мета і результат діяльності вищого навчального закладу освіти. Постметодика. 2002. № 2-3(40-41). С. 79-82.

3. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: навч.-метод. посібник. Ничкало Н. Г., Зайчук В. О., Розенберг Н. М., та ін.: за ред.

Н

.

Г

.

Н

и

ч

к

а

л

о

.

К